

ОПТИМАЛЬНЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТА ТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІКИ

Добролюбська Г. І., Скрябинська Т. Ф., Ветрогон О. В. (Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса, Україна)

Актуальність проблеми полягає в тому, що в сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень освіти значною мірою залежатиме від результативності запровадження технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, які розвивають діяльнісний підхід до навчання. Входження національної системи освіти до спільного європейського простору висуває вимогу вищим навчальним закладам: вдосконалення змісту та структури, форм і методів підготовки майбутніх фахівців; впровадження інноваційних технологій навчання — з метою підвищення ефективності та якості навчання студентів, забезпечення об'єктивного та прозорого контролю знань і компетентності випускників.

Сучасний етап розвитку людства характеризується переходом до інформаційного суспільства, у якому постійно зростають обсяги інформації для засвоєння. Це стосується також і навчального процесу у ВНЗ, де відбувається значне збільшення обсягів навчального матеріалу, який необхідно засвоїти у процесі навчання. Ці обставини призводять до погіршення функціональних станів студентів та формування в них нераціональних стилів учіння. Розв'язати цю проблему, хоча б частково, можна за допомогою використання, поряд з традиційними, інноваційних технологій навчання.

Перш ніж розглянути сутнісні ознаки інноваційних та традиційних технологій навчання, необхідно уточнити ключові поняття: «інноваційне навчання», «традиційне навчання». Дослідники проблем педагогічних інновацій (В. І. Загвязинський, М. В. Кларін, І. М. Дичківська, М. В. Артюшина) намагаються співвіднести поняття нового в педагогіці з такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове. Так, В. І. Загвязинський вважає, що нове в педагогіці — це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які в таких поєднаннях ще не висувались або ще не використовувались, а й той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які несуть у собі прогресивний початок, що дає змогу в ході зміни умов і ситуацій ефективно розв'язувати завдання виховання та

освіти. У науково-педагогічних дослідженнях існують різні погляди щодо інновацій у педагогіці. Одні вчені вважають інновації комплексним процесом створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень. Інші стверджують, що інновації не можуть зводитись до створення нових засобів навчання. Наприклад, І. П. Підласий вважає, що до інновацій у педагогіці належать не тільки ідеї і процеси, але й засоби та результати, взяті в якості інтегрального показника вдосконалення педагогічної системи.

Розбіжності в тлумаченні поняття «інновація» спричинені неоднаковим баченням їх авторами сутнісного ядра, а також радикальності нововведень.

Одні з них переконані, що інноваціями можна вважати лише те нове, яке має своїм результатом кардинальні зміни в певній системі, інші зараховують до цієї категорії будь-які, навіть незначні, нововведення.

У дослідженнях М. В. Артюшиної підкреслюється, що інноваційна діяльність в освіті може бути різною за своїм характером; особливістю сучасної системи освіти України є співіснування двох стратегій: традиційної та інноваційної.

Традиційне навчання — орієнтоване на збереження і відтворення культури, забезпечує стабільність у соціумі за рахунок переважно репродуктивної діяльності учнів, формування виконавських здібностей, розвиток уваги і пам'яті. Інноваційне навчання — стимулює новаторські зміни в культурі, соціальному середовищі; орієнтоване на формування готовності особистості до динамічних змін у соціумі за рахунок розвитку здібностей до творчості, різноманітних форм мислення, а також здатності до співробітництва з іншими людьми.

Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в нових ситуаціях. Однак виділення двох підходів до освіти і навчання (традиційного та інноваційного) не означає неможливості інноваційних пошуків в обох напрямках. Аналізуючи роботи західних дослідників, М. В. Кларін виділяє два типи інновацій: інновації-модернізації, що модернізують навчальний процес, спрямовані на досягнення гарантованих результатів у межах його традиційної репродуктивної орієнтації; інновації-трансформації, що перетворюють традиційний навчальний процес, спрямовані на забезпечення його дослідницького характеру, організацію пошукової навчально-пізнавальної діяльності.

Принциповою розбіжністю цих двох підходів є роль тих, хто навчається, у реалізації інноваційної діяльності. За традиційного підходу студент чи учень залишається пасивним сприймачем навчальної інформації, а нові технології спрямовані на вдосконалення процесу засвоєння набутих знань. Модернізація системи освіти пов'язується, насамперед, із введенням в освітнє середовище інноваційних технологій навчання, в основу яких покладені цілісні моделі навчально-виховного процесу, засновані на діалектичній єдності методології та засобів їх здійснення.

Результати дослідження свідчать про те, що в суб'єктів навчання сформоване позитивне ставлення до впровадження інноваційних технологій у навчальний процес, але готовність до їх застосування залишається ще невисокою. Тому успішна реалізація інноваційних технологій навчання можлива за умов оптимального поєднання їх з традиційними технологіями.

У навчальному процесі під час викладання та вивчення циклу економічних дисциплін в ОДАБА використовуються як традиційні методи та форми навчання (лекції, практичні та семінарські заняття), так і методи активного навчання, або інноваційні (дискусії, тренінги, кейс-методи, «мозковий штурм», сюжетно-рольові ігри). При цьому важливо, щоб процес навчання мав пошуковий, творчий, продуктивний, а не репродуктивний, відтворювальний характер.

Лекції викладача повинні носити оглядово-проблемний характер з визначенням дискусійних питань. Безперечно, для лекції характерні певні недоліки, серед яких — монологічність викладу матеріалу, доволі слабкі можливості оперативного контролю з боку викладача за процесом засвоєння навчального матеріалу, обмеженість у реалізації індивідуального підходу.

Разом з тим, дидактичний потенціал лекції розкривається в її функціях: інформаційній (подається необхідний навчальний матеріал), стимулюючій (активізує, збуджує інтерес до певної проблеми), виховній та розвиваючій (надає оцінку явищам, розвиває мислення).

Продуктивному та творчому рівню засвоєння знань студентів має слугувати семінарсько-практичне заняття, на якому відпрацьовуються практичні навички, а також (друга половина заняття) обговорюються дискусійні питання. Тобто традиційні методи та форми навчання поступово трансформуються в інноваційні. Формування вмінь, що репрезентують всі ці рівні засвоєння (репродуктивний, реконструктивний, творчий), забезпечується на лекціях, практичних та індивідуально-консультативних

заняттях і в ході самостійної роботи студентів шляхом опанування двох самостійних блоків: теоретичного і практичного.